

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Sillimanite aardgaswinning in d12 (Noordzee)

Voorlopig toetsingsadvies over het milieueffectrapport

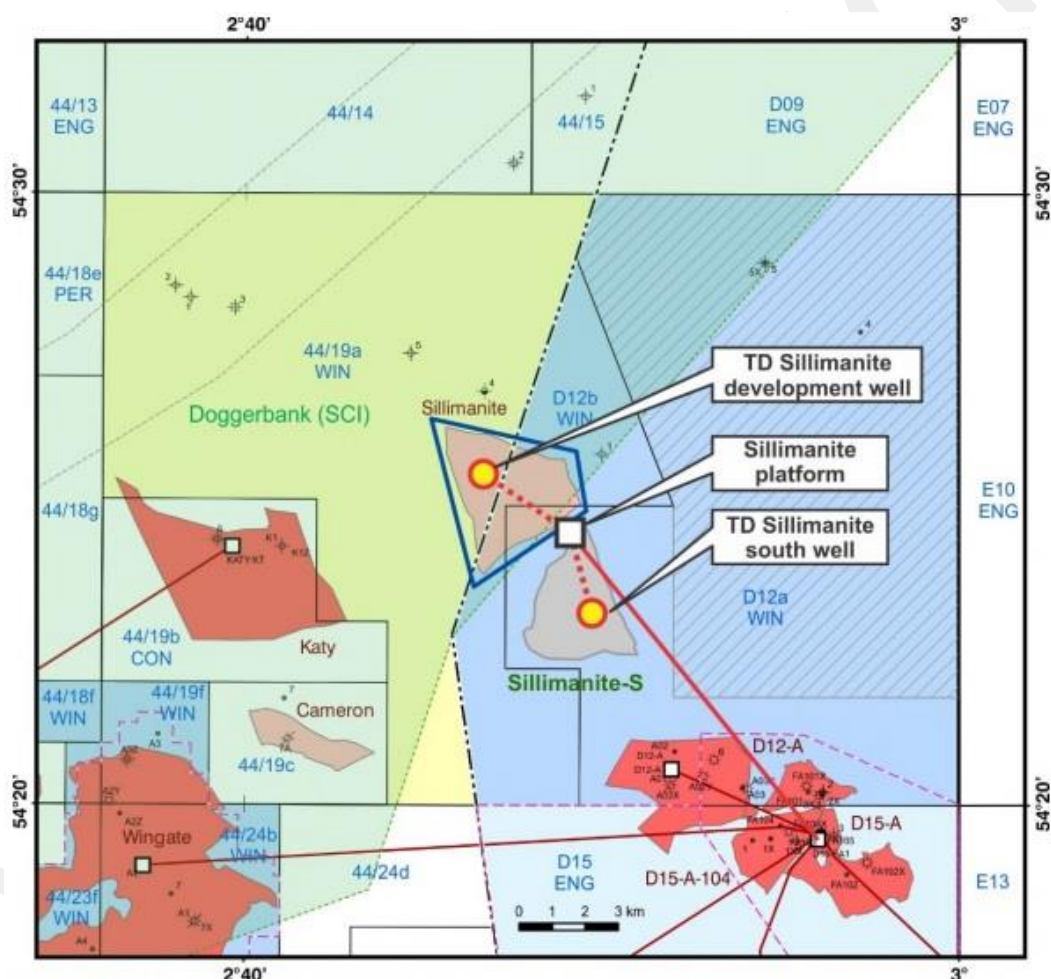
7 maart 2019 / projectnummer: 3360

1 Advies over het MER

Wintershall Noordzee B.V wil in blok D12 van de Noordzee aardgas winnen. Dit gasveld bevindt zich onder het Natura 2000-gebied Doggersbank. Het productieplatform zal worden geplaatst op ca. 600 meter van dit Natura 2000-gebied en op ca. 2,4 km van de grens met het Verenigd Koninkrijk. De verwachte productie is 3 miljoen Nm³ aardgas per dag. De productie zal naar verwachting 20 tot 25 jaar duren. Het geproduceerde gas zal worden getransporteerd door middel van een nieuw te leggen pijpleiding (ca. 12 km) naar een bestaand platform. Daarnaast wil de initiatiefnemer mogelijk een proefboring uitvoeren naar een tweede gasveld.

Voor de besluitvorming over de benodigde vergunningen is een MER opgesteld. In dit advies spreekt de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: de Commissie)¹ zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER.

Figuur 4.1 Situering plangebied met onder andere Sillimanite platformlocatie

Wat blijkt uit het MER?

Uit het MER blijkt dat in beperkte mate effecten zijn te verwachten van de voorgenomen activiteit. Er zijn geringe negatieve effecten te verwachten op de waterkwaliteit, op de visstand en op de kwaliteit van de bodem als gevolg van het lozen van boorgruis en

¹ De samenstelling en werkwijze van de werkgroep van de Commissie m.e.r. en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door projectnummer [3360](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

boorspoeling. De gaswinning zorgt door de uitstraling van licht en het affakkelen voor beperkte negatieve effecten voor vogels en vleermuizen. Daarnaast worden vanwege heiwerkzaamheden tijdelijke (geringe) negatieve effecten verwacht op zeezoogdieren en vissen. Hiervoor is mede een Passende Beoordeling opgesteld. Daarin wordt geconcludeerd dat geen significante negatieve effecten zijn te verwachten op de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Doggersbank.

Wat is het advies van de Commissie?

Het MER bevat gedegen informatie over het voornemen. De effecten van de gaswinning op het milieu zijn duidelijk beschreven. De Commissie merkt wel op dat de samenvatting zeer technisch is geschreven en dat veelvuldig Engelstalige vaktermen worden gebruikt. Ook was in de samenvatting meer ondersteunend kaartmateriaal nuttig geweest, om zo een duidelijk beeld te krijgen van fysieke inrichting van het plangebied.

De Commissie mist op één onderdeel nog milieu-informatie om een weloverwogen besluit te kunnen nemen over het project. Het gaat om het volgende:

Bruinvissen worden beïnvloed door onderwatergeluid afkomstig van de heiwerkzaamheden voor de plaatsing van het platform en de plaatsing van de conductorbuizen. De effecten daarvan op bruinvissen worden in het MER mogelijk onderschat doordat een indicatief geluid-overdrachtsmodel is toegepast. Inmiddels is – door de offshore windenergieontwikkelingen – een nieuw en nauwkeuriger model ontwikkeld. Dit nieuwe en nauwkeuriger model is niet gebruikt.

Ook is door de Nederlandse overheid een populatiemodel ontwikkeld waarmee een inschatting kan worden gemaakt van de populatiereductie van de bruinvis door deze gaswinning afzonderlijk én in cumulatie met andere activiteiten op het Nederlands deel van het Continentaal Plat. Dit populatiemodel is niet gebruikt, waardoor cumulatieve effecten niet goed in beeld zijn. Hierdoor is ook niet duidelijk of het voornemen wel uitvoerbaar is zonder een ontheffing van de Wet natuurbescherming.

De Commissie adviseert om eerst een aanvulling op het MER op te stellen waarin deze informatie is opgenomen, en dan pas een besluit te nemen over de benodigde vergunningen.

Waarom m.e.r.?

Om de milieugevolgen van de vergunning voor het winnen van aardgas in de Noordzee te kunnen beoordelen is een MER opgesteld. De minister van Economische Zaken en Klimaat en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zijn het bevoegd gezag en besluiten voor de benodigde vergunningen, zoals de mijnbouwmilieuvergunning.

Waarom een advies?

De onafhankelijke Commissie m.e.r. is bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. De Commissie schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. De minister van Economische Zaken en Klimaat heeft aan de Commissie m.e.r gevraagd het milieueffectrapport te toetsen.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en doet zij aanbevelingen voor een op te stellen aanvulling. Deze aanbevelingen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is de aanvulling essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming.

2.1 Soorten en Doggersbank

Bruinvissen

In de Passende Beoordeling bij het MER zijn de effecten van het initiatief op de bruinvis in het Nederlandse deel van het Continentaal Plat (NCP) onderzocht. Effecten op de bruinvis zijn met name te verwachten door verstoring als gevolg van heigeluid. In het MER is een berekening gemaakt van de onderwatergeluidniveaus en de daaruit volgende bruinvisverstoring en populatiereductie.

De Commissie merkt daar het volgende over op:

- In het MER is uitgegaan van een optelling van de verstoringduur: alle hei-uren zijn opgeteld naar dagen. Echter, uitgegaan moet worden van het aantal dagen waarop verstoring optreedt, ongeacht de duur van de verstoring per dag.
- De in het MER gehanteerde overdrachtsmethode is indicatief: uitgegaan is van geluidniveaus in het nabijheidsveld van de heipalen en een vaste reductie per afstandsverdobbeling. Dit leidt vermoedelijk tot een onderschatting van de geluidniveaus op grotere afstanden. Inmiddels is een overdrachtsmodel beschikbaar (TNO, Aquarius) voor de berekening van de geluidniveaus op grote afstand van heilocaties. In dit model zijn recente wetenschappelijke inzichten over onderwatergeluid verwerkt, zoals het effect van de waterdiepte, van windsnelheid boven het wateroppervlak, van overdrachtsverschillen op diverse hoogtes boven de zeebodem en van eigenschappen van de bodem.
- Een indicatieve berekening van de Commissie, uitgaande van onderzoek naar geluidseffecten van heiwerkzaamheden ten behoeve van de meest recente windparken, komt voor het platform uit op een 4 tot 7 keer groter verstoringsoppervlak dan waarvan nu in het MER is uitgegaan. Er zullen dus mogelijk navenant meer bruinvisverstoringdagen zijn dan in het MER is aangegeven. Daarmee ontstaat dan ook een grotere populatieafname².
- In het MER is bovendien niet aangegeven wat het aantal bruinvisverstoringdagen en de populatiereductie zijn in cumulatie met andere (reeds vergunde) activiteiten op de Nederlandse EEZ. Dit moet in het MER en Passende Beoordeling worden weergegeven, zodat inzichtelijk is wat de bijdrage in de totale verstoring is. De Commissie stelt voor hierbij de aanpak van het populatiemodel dat in het KEC (Kader Ecologie en Cumulatie) gebruikt is te volgen.

Doordat effecten zijn te verwachten op de populatie van bruinvissen is het nodig om naast een soft start ook andere mitigerende maatregelen te onderzoeken, zodat effecten op de populatie verminderd worden. Voorbeelden van mitigerende maatregelen zijn bellenschermen en geluidwerende mantels.

---

² Uitgegaan is van een hei-energie van 800 kJ (platform). Het totaal aantal bruinvisverstoringdagen – inclusief 3 dagen met maximaal 200 kJ hei-energie t.b.v. de conductors – ligt dan naar schatting een factor 8-18 hoger dan in het MER berekend (afhankelijk van de windsnelheid boven het wateroppervlak). Daarbij is uitgegaan van een grenswaarde voor vermijding van 140 dB SEL, zoals gehanteerd in het KEC (Kader Ecologie en Cumulatie, versie 3.0, jan 2019).

Een nieuwe inschatting van de populatieverstoring kan ertoe leiden dat er een ontheffing nodig is op de Wet natuurbescherming, omdat de bruinvis valt onder de beschermde soorten (artikel 3.5 Wet natuurbescherming). Ook zal de initiatiefnemer in overleg moeten treden met het bevoegd gezag of deze populatieverstoring toelaatbaar is (al dan niet met mitigerende maatregelen), gegeven de afspraken die zijn gemaakt in het KEC uit 2016.

De Commissie adviseert in aanvulling op het MER:

- een herberekening te maken van de maximale bruinvisverstoringssafstand, de bruinvisverstoringdagen en de populatiereductie ten gevolge van het initiatief. Gebruik hiervoor bij voorkeur het Aquariusmodel of een daaraan gelijkwaardige systematiek. Geef hierbij ook duidelijk aan bij welke (technische) uitgangspunten deze verstoring geldt (maximale hei-energie, periode in het jaar). Geef ook de effecten op de bruinvispopulatie in relatie tot reeds vergunde activiteiten op de Nederlandse EEZ en hoe dit zich verhoudt tot de afspraken over het maximaal aantal bruinvisverstoringdagen per jaar die zijn gemaakt in het KEC uit 2016. Pas op basis van deze nieuwe informatie de Passende Beoordeling aan;
- mitigerende maatregelen voor reductie van onderwatergeluid te onderzoeken, en per maatregel aan te geven wat de effectiviteit daarvan is;
- na te gaan of er een ontheffing nodig is op basis van de Wet natuurbescherming en te motiveren op grond waarvan deze ontheffing verleend kan worden.

Vogels

Door het affakkelen kunnen er effecten zijn op trekvogels. De initiatiefnemer heeft bij het startgesprek aangegeven dat er geen vogelwachter op het platform zal worden geplaatst, omdat na het signaleren van vogels door de vogelwachter vanaf het platform het te lang duurt om het fakkelsysteem uit te schakelen. Het is dan te laat is om aanvaringslachtoffers te voorkomen.

In aanvulling op de procedure zoals opgeschreven in het MER heeft de initiatiefnemer aangegeven er daarom voor te kiezen dat een vogelkundige (specialist vogelmigratie) dagelijks op basis van onder andere satelliet- en radarbeelden een advies op zal stellen of er wel of niet kan worden afgefakkeld. Dit advies van de vogelkundige zal door de initiatiefnemer worden overgenomen. De Commissie beveelt aan deze procedure op te nemen als randvoorwaarde bij de wnb-vergunning, waarmee deze methodiek en procedure ook wordt geborgd.

Doggersbank

De Commissie merkt op:

- De Passende Beoordeling stelt dat het platform D12-B buiten het habitatype Permanent overstroomde zandbanken (Doggersbank, type H1110C) ligt en dat daarom geen negatieve effecten zouden zijn te verwachten (pagina 20 en 45 van de Passende Beoordeling). Dit is onjuist omdat het habitatype H1110C niet alleen aanwezig is in het Natura 2000-gebied Doggersbank, maar ook in het aangrenzende gebied tot een diepte van 40 meter. Platform D12-A ligt op de rand van de Doggersbank, en deze randen zijn eveneens van ecologisch belang³.

³ In deze randen komen soorten voor zoals de zandspiering die belangrijk voedsel zijn voor zeezoogdieren.

- In het MER is weinig aandacht besteed aan de effecten van het initiatief op de Noordkromp *Arctica Islandica*, een soort die moet worden beschermd vanwege het door Nederland ondertekende OSPAR-verdrag.

De Commissie is echter van oordeel dat het initiatief niet zal plaatsvinden in een belangrijk gebied voor de Noordkromp, waardoor negatieve effecten op deze soort gering zullen zijn. Dit geldt ook voor de effecten op de permanent overstroomde zandbanken. De te verwachten effecten zullen zo gering zijn dat de Commissie het niet nodig acht om het MER op deze punten aan te vullen.

2.2 Bodem en Water

De behandeling van het gewonnen aardgas vindt op satellietplatform D12-B plaats. Daarbij komt productiewater vrij, dat samen met hemel-, schrob- en sanitair water zal worden behandeld in een tank. In de opstartfase zal dit over een actiefkoolfilter worden geleid, alvorens het in zee wordt geloosd. De Commissie merkt op dat door dit koolstoffilter 20–25 mg/l koolwaterstof uit het productiewater kan worden verwijderd. Indien het koolstoffilter wordt verwijderd dan nemen de concentraties alifaten toe tot gemiddeld 30 mg/l. De Commissie constateert dat het MER geen navolgbare verklaring geeft waarom wordt overgegaan tot verwijdering van het actiefkoolfilter na de opstartfase, terwijl het actiefkoolfilter leidt tot minder lozing van alifaten in het water. De initiatiefnemer heeft na vragen van de Commissie aangegeven dat hiervoor gekozen is omdat onder de wettelijke normen wordt gebleven, en bij een continue actiefkoolfilter er een extra afvalstroom (naar land) ontstaat. De Commissie beveelt aan om voorafgaand aan de besluitvorming toe te lichten waarom het actiefkoolfilter wordt verwijderd na de opstartfase, en welke effecten dit tot gevolg heeft.

De Commissie is ook tijdens haar adviestraject op de hoogte gesteld van de adviezen van Rijkswaterstaat en Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) over het MER. Zij adviseren –ook gelet op het eerdere Advies Reikwijdte en Detailniveau– het MER aan te vullen op enkele onderdelen, zoals het nader toelichten van het waswater en het gemengd behandelen van het productiewater.

2.3 Emissies naar de lucht

In het MER en het rapport berekeningen stikstofdepositie worden de emissies weergegeven. Door middel van een AERIUS-berekening is aangetoond dat de stikstofdepositie van de gaswinning lager is dan de drempelwaarde die is vastgesteld voor de relevante Natura 2000-gebieden (op land). Dit leidt niet tot significant negatieve gevolgen.

Ook is in het MER een overzicht van emissies bij de booractiviteiten opgenomen. In deze tabel zijn de emissies naar de lucht niet correct. Er is een onderschatting van de tonnen CO₂-uitstoot. Dit is aan de orde gekomen bij het startgesprek. De initiatiefnemer heeft een nieuwe berekening gemaakt. Hieruit blijkt dat het boren van de put leidt tot een CO₂-uitstoot van 11.790 ton (i.p.v. 1.600 ton) en de emissies van het affakkelen tot een CO₂-uitstoot van 7.560 ton CO₂. Deze berekening is door de Commissie gecheckt en als een goede inschatting bevonden.

De Commissie constateert daarnaast dat de overzichtstabel luchtkwaliteit (tabel 8.3 op pagina 90 van het MER) N₂O (distikstofdioxide of lachgas) ontbreekt bij het thema versterking broeikas effect. In reactie op vragen van de Commissie geeft Wintershall aan dat dit ongeveer

580 kg N₂O zal bedragen. Deze berekening wordt door de Commissie realistisch geacht, en geeft aan dat dit niet zal leiden tot een andere beoordeling van de milieueffecten. De Commissie beveelt aan om bij de vaststelling van het besluit aan te geven wat de kwantitatieve verwachting is van de N₂O-, CH₄- en CO₂-uitstoot.

2.4 Monitoring

In aanvulling op vragen van de Commissie heeft Wintershall schriftelijk aangegeven welke milieueffecten gemonitord worden⁴. De Commissie mist in dit overzicht een registratie van de vogeltrek tijdens het affakkelen, waarbij wordt aangegeven of er in die dagen van de vogeltrek wel of niet afgefakkeld is.

De Commissie beveelt aan om te monitoren hoeveel (of in welke mate) vogelslachtoffers vallen door het affakkelen. Hiermee kan worden bepaald of de voorspellingen die door de vogeldeskundige worden gemaakt adequaat zijn, of dat aanvullende maatregelen moeten worden genomen om de effecten van het affakkelen op vogels te verminderen.

De Commissie benadrukt daarbij dat voor alle milieueffecten die gemonitord zullen worden, het vooraf duidelijk dient te zijn wie verantwoordelijk is voor de monitoring, of dat de informatie openbaar is en wie maatregelen of besluiten neemt op basis van de uitkomsten van de monitoring, indien daar aanleiding voor is.

---

⁴ In de schriftelijke beantwoording van vragen (zoals gesteld door de Commissie m.e.r bij het startgesprek) heeft Wintershall aangegeven welke milieueffecten zullen worden gemonitord.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep een startgesprek gehad met de initiatiefnemer en het bevoegd gezag. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

prof. dr. Poppe de Boer

ir. Peter van der Boom

dr. Maarten Jan Brolsma

dr. Godfried van Moorsel

ing. Eddy Wymenga

ir. Jan Jaap de Graeff (voorzitter)

Tom Ludwig MA. (secretaris)

Besluiten waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Mijnbouwmilieuvergunning en Natuurbeschermingswetvergunning

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit C17.2, de winning van aardolie en aardgas dan wel de wijziging of uitbreiding daarvan. Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende Beoordeling moeten worden beschreven.

Bevoegd gezag besluiten

minister van Economische Zaken en Klimaat en minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Initiatiefnemer besluiten

Wintershall Noordzee B.V

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie in de gelegenheid gesteld om adviezen van andere adviesorganen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiener.nl projectnummer [3360](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

